

Ik leer
mooie zinnen
schrijven!

Handleiding
Groep 7

Met de activiteiten willen we bereiken dat leerlingen 'zinsbewust' worden en nadenken over hun schriftelijke formuleringen, zodat zij mooie en goede zinnen leren formuleren.

- 1 De lessen gaan over schrijven, maar het zijn vooral 'praatlessen'. Door samen met leerlingen te praten over de kwaliteit of de tekortkomingen in zinnen, worden zij zich ervan bewust dat zij tijdens het schrijven van een tekst na moeten denken over alternatieven.
  - Belangrijk is dat u hardop denkend voordoet hoe zinnen geformuleerd kunnen worden en dat er alternatieven zijn.
  - Vaak zal gevraagd worden: 'Moeten we nog iets aan de volgorde van de woorden veranderen?', 'Welke woordjes zijn overbodig en kunnen weg?', 'Klinkt de zin mooi genoeg?', 'Is de betekenis van de zin duidelijk genoeg?'
- 2 In veel lessen maken leerlingen van twee korte zinnen één langere zin.
  - Zij leren na te denken over het gebruik van voegwoorden. Maar ze leren ook dat het voegwoord soms vooraan staat: 'Omdat ik grieperig ben, blijf ik vandaag thuis.'
  - De kern van elke les is het 'taalbeschouwend' gesprek met leerlingen. Een gesprek over taal en denken: is het een tegenstelling, een verklaring, een oorzaak of gevolg of een toelichting? Gebruik dit soort begrippen dus ook!
  - Richt uw aandacht eerst op de zinsbouw (loopt de zin goed, kan het anders), en pas daarna op het gebruik van hoofdletters en interpunctie.
- 3 Niet alles uit het werkboekje moet gemaakt worden. Liever minder zinnen bedacht van goede kwaliteit, dan veel zinnen van matige kwaliteit.
- 4 De activiteiten stimuleren de zelfsturing. Elke les begint met het observeren van een voorbeeld, daarna wordt begeleid geoefend en werken leerlingen zelfstandig.
- 5 Goed formuleren is ook buiten de taallessen van belang. Bingokaarten of stickervellen met geleerde voegwoorden stimuleren tijdens zaakvaklessen dat leerlingen hier aandacht aan besteden.
- 6 Goede feedback zet kinderen aan het denken en richt zich op meer dan spelling en interpunctie. Laat leerlingen elkaar feedback geven met steunzinnen zoals:

Geef een top:

- Zin ... vind ik heel duidelijk, omdat...
- De volgorde van zin ... vind ik heel goed.
- Zin ... vind ik origineel bedacht.
- Je hebt goed nagedacht over waar de punten en komma's moeten staan.
- Goed dat je in de zin ... woorden niet twee keer gebruikt hebt

Geef daarna een tip:

- Ik zou nog even kijken naar de volgorde van de woorden in zin ...
- Ik denk dat zin ... duidelijker kan.
- Volgens mij kun je in zin ... nog wel wat woorden weglaten.
- Ik zie dat je in zin ... een komma weggelaten hebt.
- Om zin ... duidelijker te maken, moet je misschien nog wat woorden toevoegen.

U kunt een mooie-zinnen-muur maken waar de mooiste voorbeelden van werk van leerlingen komen te hangen: dit stimuleert het bedenken van goede en mooie zinnen.

Doelenoverzicht

- Leerlingen zijn in staat om met frequent voorkomende voegwoorden van twee zinnen één samengestelde zin te maken.
- Leerlingen kennen de begrippen enkelvoudige en samengestelde zin.
- Leerlingen gebruiken in hun teksten bij het vormen van samengestelde zinnen de voegwoorden (hoewel, aangezien, daartoe, maar, toch, echter, behalve als, waardoor, daardoor, doordat) op een logische wijze.
- Leerlingen gebruiken signaalwoorden (enerzijds, anderzijds, aangezien, aan de ene kant, aan de andere kant, waardoor, doordat) op een logische en correcte manier in hun teksten.
- Leerlingen variëren, daar waar dat kan, met de plaatsing van bekende voegwoorden: soms vooraan de zin, soms tussen de enkelvoudige zinnen.
- Leerlingen kennen de begrippen tegenstelling, oorzaak, gevolg, verklaring en bijvoeglijk naamwoord.
- Leerlingen zijn in staat om een paragraaf met een logische opbouw te schrijven met correcte zinnen, waarin overbodige woorden zijn weggelaten en de volgorde van de woorden kloppend is.
- Leerlingen kunnen een paragraaf voorzien van een passende titel en een afsluitende concluderende zin.
- Leerlingen kunnen in een taalbeschouwend gesprek verwoorden welke zin uit een groep alternatieven het duidelijkst en het mooist is en kunnen reflecteren op de kwaliteit van hun gemaakte zinnen, bijvoorbeeld door gebruik te maken van termen als tegenstelling, verklaring, logisch, overbodig, toevoegen, weglaten, hoofdletter, komma en voegwoord.
- Leerlingen kunnen bijvoeglijke naamwoorden toevoegen aan hun zinnen.

Activiteit 7.1

Duur van de activiteit: 30 minuten

Vorbereiding

- voor elke leerling een lege strook,
- werkblad 1 voor elke leerling,
- voorbeeldzinnen op het digibord
- zorgen voor een mooie-zinnen-muur

Anke is vandaag te laat op school, *aangezien* ze zich verslapen heeft.
Doordat Michiel hard heeft getraind, loopt hij steeds snellere tijden.

'Michiel heeft heel hard getraind, *maar* zijn tijden worden steeds langzamer.'

'Hoewel Michiel heel hard traint, worden zijn tijden steeds langzamer.'

'Michiel traint heel hard, toch worden zijn tijden steeds langzamer.'

'Anke heeft zich vandaag verslapen, *maar* is toch op tijd op school.'

'Hoewel Anke zich vandaag versliep, was ze op tijd op school.'

'Anke versliep zich, toch was ze op tijd op school.'

Doelen

- De leerlingen weten waarom goed schriftelijk formuleren belangrijk is en kunnen voorbeelden noemen waaruit dat belang blijkt.
- Leerlingen zijn in staat op een correcte manier van twee enkelvoudige zinnen een nieuwe samengestelde zin te maken met gebruikmaking van de voegwoorden *aangezien*, *doordat*, *maar*, *hoewel* en het woordje *toch*.
- Leerlingen kunnen toelichten welke zinnen goed gelukt zijn en gebruiken daarbij de termen *voegwoord*, *komma*, *hoofdletter*, *verklaring* en *tegenstelling*.

Inleiding

De komende weken werken we af en toe aan het schrijven van mooi gebouwde zinnen. Het 'nut' ervan is: leerlingen moeten in school vaak zinnen bedenken. Bijvoorbeeld bij het maken van werkstukjes, of bij het beantwoorden van vragen of maken van samenvattingen. Door goede zinnen te bouwen kun je laten merken dat je iets goed begrepen hebt en snappen anderen de tekst ook beter. In een tekst met goede zinnen is het duidelijk wat je bedoelt.

Instructie

Vandaag gaan we aan de slag met bijzondere woorden die we leren te gebruiken: *aangezien*, *doordat*, *maar*, *hoewel* en het woordje *toch*.

Aangezien en *doordat* zijn familie van elkaar. Deze woorden worden altijd gebruikt als er een *verklaring* komt. Ze vertellen altijd hoe iets gekomen is, wat de reden is van wat er gebeurd is.

Leg hardop denkend uit wat de verklarende relatie achter de volgende twee zinnen is.

Anke is vandaag te laat op school, *aangezien* ze zich verslapen heeft.

(Ik weet hoe het komt dat Anke vandaag te laat is.

De verklaring daarvan is dat ze zich heeft verslapen.)

Doordat Michiel hard heeft getraind, loopt hij steeds snellere tijden.

(Dat hij steeds sneller loopt laat zich wel verklaren.

Dat komt door het harde trainen. Dat is de verklaring.)

Bij de woorden *maar*, *hoewel* en *toch* is dat anders:

'Michiel heeft heel hard getraind, *maar* zijn tijden worden steeds langzamer.'

'Hoewel Michiel heel hard traint, worden zijn tijden steeds langzamer.'

'Michiel traint heel hard, *toch* worden zijn tijden steeds langzamer.'

'Anke heeft zich vandaag verslapen, *maar* is toch op tijd op school.'

'Hoewel Anke zich vandaag versliep, was ze op tijd op school.'

'Anke versliep zich, *toch* was ze op tijd op school.'

De woordjes *maar*, *hoewel* en *toch* zeggen ons dat er een tegenstelling is. Iets dat je eigenlijk niet verwacht. (Gek: 'hij traint heel hard, en toch worden zijn tijden langzamer: dat is een tegenstelling!', 'Vreemd: ze verslaapt zich, maar is toch op tijd op school! Dat lijkt me een tegenstelling.')

Bedenk een zin waarin een verklaring of een tegenstelling zit. Kies zelf maar welk woord je wilt gebruiken: *maar*, *angezien*, *doordat*, *hoewel*, *toch*. Schrijf de zin maar op de strook.

Leerlingen krijgen kort de tijd om hun zin te bedenken. Loop rond. Leerlingen bepalen per tafelgroepje welke voorbeeldzinnen zij selecteren om in te dienen: een zin met een tegenstelling en een zin met een verklaring. De stroken worden op het bord geplakt. Vraag daarna aan de klas: 'Wat vinden jullie van de zinnen?' De leerlingen vertellen welke pluspunten ze zagen op grond waarvan ze de zinnen hebben gekozen.

In uw reactie formuleert u een aantal pluspunten:

- Goed: de zin begint met een hoofdletter en eindigt met een punt.
- Ik zie dat op de goede plaats een komma staat!
- Dit is een verklarende zin/ een zin met een tegenstelling. Dat klopt, want ...

Verwerking

De leerlingen gaan zelf aan de slag met het maken van samengestelde zinnen op werkblad 1.

Jullie zien steeds twee korte zinnen. Die twee zinnen hebben iets met elkaar te maken. Zie je een tegenstelling? Of vermoed je een verklaring? Maak van de twee zinnen steeds één zin door het voegwoord te gebruiken.

Reflectie

Vraag de leerlingen één zin te kiezen waarover ze het meest tevreden zijn. De gekozen zinnen verschijnen op het bord. De volgende vragen worden gesteld:

'Klinkt de zin goed?', 'Welke van de zinnen klinkt het beste?'

Vraag de leerlingen of je bij het maken van een samengestelde zin sommige woordjes beter kunt weglaten. Laat ook zien dat sommige voegwoorden soms aan het begin van een zin kunnen staan.

Afsluiting: Samen kiezen de leerlingen een zin waarover ze het meest tevreden zijn. De strook met de gekozen zin wordt op de 'mooie-zinnen-muur' gehangen.

Maak van twee zinnen steeds één zin.

1

De gemiddelde temperatuur stijgt.

Het ijs van de Noordpool gaat smelten.

doordat

Empty rounded rectangular box for writing the combined sentence.

2

Het is heerlijk weer.

We gaan met zijn allen zwemmen.

aangezien

Empty rounded rectangular box for writing the combined sentence.

3

Jasmine voelt zich verdrietig.

Jasmine wordt door haar zogenaamde vriendinnen gepest.

doordat

Empty rounded rectangular box for writing the combined sentence.

4

De sommetjes die Bram moet maken zijn niet simpel.

Bram maakt geen enkele fout in de sommen die hij moet maken.

hoewel

Empty rounded rectangular box for writing the combined sentence.

5

De I-phone is een populaire telefoon met veel mogelijkheden.

Veel kinderen zouden graag een I-phone willen hebben.

aangezien

Empty rounded rectangular box for writing the combined sentence.

Maak van twee zinnen steeds één zin.

6 Mijn moeder vindt het prima dat ik naar de Voice Kids kijk. Mijn vader wil absoluut niet dat ik naar de Voice Kids kijk. **maar**

7 Ik heb teveel patat gegeten. Ik heb geen puf meer om te gaan sporten. **doordat**

8 De muziek van Anouk vind ik verschrikkelijk. Als ik Anouk hoor zingen, doe ik watjes in mijn oren. **aangezien**

9 Je hebt je niet aan de afspraak gehouden. Je krijgt voor deze keer geen straf. **hoewel**

10 Ik moet nodig naar de oogarts. Ik kan de ondertiteling op de televisie niet meer lezen. **aangezien**

Heb je tijd over? Bedenk zelf ook een mooie zin met het voegwoord 'doordat'.
Schrijf die hier op.

Activiteit 7.2

Duur van de activiteit: 30 minuten

Vorbereiding

- werkblad 2 voor iedere leerling,
- voor elke leerling een schrijfstrook.
- Klaarzetten op het bord de volgende zinnen:
  - 's Winters is het koud.
  - 's Winters heb ik niet zo veel zin om buiten te spelen.
  - Doordat het 's winters koud is, heb ik 's winters niet zo veel zin om buiten te spelen.
- Mijn vriendje had niet veel tijd.
- Mijn vriendje wilde me wel helpen.
- 'Mijn vriendje had niet veel tijd, mijn vriendje wilde me echter wel helpen.'

Doelen

- Leerlingen zijn in staat op een correcte manier van twee enkelvoudige zinnen een nieuwe samengestelde zin te maken met gebruikmaking van de voegwoorden *aangezien*, *doordat*, *maar*, *hoewel*, *toch*, *echter*.
- Leerlingen kunnen de voegwoorden *aangezien*, *hoewel* en *doordat* ook vooraan in een samengestelde zin plaatsen.
- Leerlingen kunnen toelichten welke zinnen goed gelukt zijn en gebruiken daarbij de termen *voegwoord*, *komma*, *hoofdletter*, *verklaring* en *tegenstelling* en kunnen aangeven welke woorden bij de vorming van samengestelde zinnen overbodig zijn.
- Leerlingen kunnen om tegenstellingen duidelijk te maken gebruik maken van de woorden: *aan de ene kant*, *aan de andere kant*, *enerzijds*, *anderzijds*.
- Leerlingen kunnen bijvoeglijke naamwoorden toevoegen aan hun zinnen.

We kijken naar twee mooie zinnen die na de vorige les zijn opgehangen aan de mooie-zinnen-muur. Eens kijken: ik zoek eerst een verklarende samengestelde zin. Ik hang hem even op het bord. 'Wat maakt deze zin zo goed?'

- hoofdletter aan begin, punt aan het eind.
- een komma tussen de twee beweringen.
- een mooie plaats om het voegwoord neer te zetten: aan het begin!
- de zin bevat geen overbodige woorden.

Instructie

Vandaag gaan we weer zinnen maken met de voegwoorden *'aangezien*, *doordat*, *maar*, *hoewel*, *toch*, *echter*. We letten er vandaag vooral op dat de zinnen die jullie maken duidelijk zijn. Duidelijk zijn zinnen waarin geen overbodige woorden staan.

Kijk maar eens naar dit voorbeeld:

- 's Winters is het koud.
- 's Winters heb ik niet zo veel zin om buiten te spelen.

Als je deze twee zinnen aan elkaar plakt, zou je kunnen schrijven:

- *Doordat* het 's winters koud is, heb ik 's winters niet zo veel zin om buiten te spelen.

Maar van zo'n zin krijg je juist slechte zin. Er staat te veel in. 'Wat staat er teveel in? Wat kan weg? Ik zie dat er twee keer 's winters in staat. Ik ga eens kijken of ik dat eens beter kan laten klinken. *Doordat* het 's winters koud is, heb ik niet zo veel zin om buiten te spelen. Ik vind dat de zin zo beter en prettig klinkt.'

En kijk eens naar dit voorbeeld:

- Mijn vriendje had niet veel tijd.
- Mijn vriendje wilde me wel helpen.

- 'Mijn vriendje had niet veel tijd, mijn vriendje wilde me echter wel helpen.'

Welk stukje kan hier weg?

- 'Mijn vriendje had weinig tijd, hij wilde me echter wel helpen.'

Het woordje *echter* gebruik je wanneer er iets gebeurt dat je niet verwacht: mijn vriendje had géén tijd, maar tóch hielp hij me!

Kijk eens naar deze twee zinnen. Kun je er één samengestelde zin van maken? Maar pas op: laat overbodige woorden weg! Maak gebruik van de verklarende voegwoorden '*aangezien*' of '*doordat*'. Leerlingen schrijven op een blaadje hun zelf gemaakte zin.

- Veel auto's slipten 's avonds in de sneeuw.
- 's Avonds viel er een flink pak sneeuw.

Doordat (of *aangezien*) er 's avonds een flink pak sneeuw viel, slipten veel auto's.

Bij de nabespreking gebruik je het woord 'verklaring':

'Ja dat slippen, ik weet hoe dat komt, dat wordt verklaard door het pak sneeuw. Dat is de oorzaak.'

We oefenen nog even met tegenstellende voegwoorden. Kunnen jullie in tweetallen van de volgende zin één nieuwe zin maken? Pas op: denk goed na welke woorden wegkunnen. Kies als voegwoord: *hoewel*, *toch* of *echter*.

- 'De jongen zei dat spinnen negen poten hadden.'
- 'Wat de jongen beweerde was niet waar.'

Wat we moeten weten voordat we aan de slag gaan: bij tegenstellingen gebruiken mensen heel vaak de volgende zinstukjes:

- *aan de ene kant, aan de andere kant*
- *enerzijds, anderzijds*

Luister maar eens naar het voorbeeld:

- Eefje was heel sportief.
- Eefje genoot van lekker languit op de bank liggen.

Enerzijds was Eefje heel sportief, *anderzijds* genoot ze van lekker languit op de bank liggen.

- Ik wil graag sparen voor een nieuwe legodoos.
- Ik heb veel zin om een ijsje te kopen.

Aan de ene kant wil ik graag sparen voor een nieuwe legodoos, *aan de andere kant* heb ik veel zin om een ijsje te kopen.

Verwerking

De leerlingen gaan zelf aan de slag met het maken van samengestelde zinnen op werkblad 2. 'Jullie zien steeds twee korte zinnen. Die twee zinnen hebben iets met elkaar te maken. Zie je een tegenstelling? Of vermoed je een verklaring? Maak van de twee zinnen steeds één zin door het voegwoord te gebruiken.'

Reflectie

In viertallen kiezen leerlingen uit hun zelf gemaakte zinnen een zin waarover ze het meest tevreden zijn. Vraag aan één van de groepen waarom deze zin zo bijzonder is.

Stimuleer antwoorden als:

- Het voegwoord past, omdat het een verklaring of tegenstelling is.
- Er zijn overbodige woordjes weggelaten, namelijk... en daardoor klinkt het ...
- Er is gedacht aan hoofdletters, punten en komma's.
- Er zijn woorden aan toegevoegd. Daardoor .....
- De stukjes aan de ene kant, aan de andere kant, of enerzijds, anderzijds zijn goed gebruikt, want de zin loopt lekker en is duidelijk.

Van elke groep wordt de strook met de gekozen zin aan de 'mooie-zinnen-muur' gehangen.

Maak van de zinnen één mooie samengestelde zin. Gebruik daarbij het voegwoord.
Kun je jouw nieuwe zin ook met het voegwoord beginnen?

1

Het is uitverkoop.

In de uitverkoop zijn veel producten veel goedkoper.

Aangezien

2

Het vriest dat het kraakt.

Als het flink vriest verheugen schaatsers zich weer op een Elfstedentocht.

Doordat

3

Er worden steeds meer wegen aangelegd.

De files op de wegen nemen eerder toe dan af.

Hoewel

4

Er werden vrijkaartjes gegeven voor de wedstrijd.

Er waren veel toeschouwers met een vrijkaartje voor de wedstrijd de Graafschap-VVV.

Aangezien

5

Het sneeuwt en de stoepen liggen onder de sneeuw

Oude mensen blijven bij sneeuw liever binnen.

Doordat

Maak van de zinnen één mooie samengestelde zin. Gebruik daarbij het voegwoord. Kun je jouw nieuwe zin ook met het voegwoord beginnen?

6

Er was veel gedoe rond de kleur van Zwarte Piet.

Ik vind het feest van Sinterklaas en Zwarte Piet het leukste feest van het jaar.

Echter

7

Frits had flink geoefend voor het halen van zijn zwemdiploma.

Frits voldeed aan alle eisen die bij het halen van een zwemdiploma gesteld werden.

Aangezien

Zinnen kun je mooier of informatiever maken door woorden toe te voegen. Kun jij ook woorden toevoegen aan een mooie zin die je maakt van de volgende zinnen? Misschien kun je ook de woorden: aan de ene kant, aan de andere kant, of enerzijds, anderzijds gebruiken.

- Ik vind het heel leuk om vakantie te houden op een camping.
- Ik vind het heel moeilijk om op een camping nieuwe vrienden te maken.

Kijk maar naar dit voorbeeld:

- Jantien kwam uitgeput thuis, doordat ze een uur tegen de wind in had moeten fietsen.'
- Jantien kwam uitgeput thuis, doordat ze een uur tegen de koude snerpemde wind in had moeten fietsen.

aan de ene kant, aan de andere kant, of enerzijds, anderzijds:

Activiteit 7.3

Duur van de activiteit: 30 minuten

Vorbereiding

- werkblad 3 voor iedere leerling,
- voor elke leerling een schrijfstrook.
- de volgende zinnen klaarzetten op digibord:
  - In de hoek stond een jongen.
  - In de hoek stond een angstige, kleine en verlegen jongen.
  - In de turnzaal zwaaide Femke aan de brug en kwam met een sprong op de mat terecht.
  - In de enorme turnzaal zwaaide Femke aan de hoge brug en kwam met een sierlijke sprong op de dikke mat terecht.
  - Doordat de stroom is uitgevallen, is al het ingevroren eten in de ijskast gedood.
  - Ik hoorde mijn wekker vanmorgen niet, waardoor ik me versliep.
  - Mijn vader is heel onhandig. Daardoor verliest hij elke game.
  - Sofie drinkt het glas cola in één teug op.
  - Sofie laat een boer.
  - Het vliegtuig schommelt in de lucht.
  - Het stormt en het is windkracht 7.

Doelen

- Leerlingen zijn in staat op een correcte manier van twee enkelvoudige zinnen een nieuwe samengestelde zin te maken met gebruikmaking van de voegwoorden *aangezien*, *doordat*, *hoewel*, *echter*, *waardoor* en *daardoor*.
- Leerlingen kunnen de voegwoorden *aangezien*, *hoewel* en *doordat* ook vooraan in een samengestelde zin plaatsen.
- Leerlingen kunnen toelichten welke zinnen goed gelukt zijn en gebruiken daarbij de termen *voegwoord*, *komma*, *hoofdletter*, *verklaring* en *tegenstelling* en kunnen aangeven welke woorden bij de vorming van samengestelde zinnen overbodig zijn.
- Leerlingen kunnen bijvoeglijke naamwoorden toevoegen aan hun zinnen.

Inleiding

Blik terug op de vorige lessen. Wie kan vertellen wat het belangrijkste is dat we geleerd hebben? (We hebben voegwoorden geleerd waarvan we weten dat er een tegenstelling in de zin zit, én we hebben voegwoorden geleerd waarvan we weten dat er in de zin een verklaring zit).

Instructie

Ga in op het begrip *bijvoeglijk naamwoord*. Een bijvoeglijk naamwoord is een woordsoort dat ons meer informatie geeft over iets. Bijvoorbeeld over hoe iets eruit ziet. Met bijvoeglijke naamwoorden geef je kleur aan andere woorden. Kijk maar naar dit voorbeeld:

In de hoek stond een jongen.

Je weet nu wie er stond en waar die stond.
Maar ... we willen wel iets meer weten ...

In de hoek stond een angstige, kleine en verlegen jongen.

Nu weet je al wat meer over de jongen.

We gaan vandaag proberen om in elke samengestelde zin die we schrijven een origineel bijvoeglijk naamwoord toe te voegen. Je kunt zinnen mooier en informatiever maken door er bijvoeglijke naamwoorden aan toe te voegen. Ik geef een voorbeeld: 'In de turnzaal zwaaide Femke aan de brug en kwam met een sprong op de mat terecht.' Ik maak ervan: 'In de enorme turnzaal zwaaide Femke aan de hoge brug en kwam met een sierlijke sprong op de dikke mat terecht.'

Probeer in tweetallen deze zin maar eens te veranderen.

'In de cafetaria bestelde Henk een kroketje en een glaasje cola.'

We gaan nu nadenken over iets anders: in veel zinnen wordt iets uitgelegd, wordt een verklaring gegeven. Kijk maar eens naar het voorbeeld op het bord: 'Doordat de stroom is uitgevallen, is al het ingevroren eten in de ijskast gedood.' In deze zin wordt verteld wát er gebeurd is, maar ook hoe dat is gekomen. Wat is er gebeurd? En wat is de verklaring?

Ik laat jullie nu twee zinnen zien:

- Ik hoorde mijn wekker vanmorgen niet, waardoor ik me versliep.
- Mijn vader is heel onhandig. Daardoor verliest hij elke game.

Wie kan vertellen wat de overeenkomst tussen deze twee zinnen is? (In beide zinnen wordt een verklaring gegeven voor een situatie. 'Dat kwam door ...' 'Om die reden ...')

Leerlingen krijgen de opdracht in tweetallen van de volgende twee zinnen één zin te maken.

- Sofie drinkt het glas cola in één teug op.
- Sofie laat een boer.

- Het vliegtuig schommelt in de lucht.
- Het stormt en het is windkracht 7.

Laat de leerlingen formuleren waarom ze deze zin(nen) hebben gekozen. Gebruik in het gesprek daarover de termen 'hardop denkend', 'verklarend', 'dat komt door', 'dat is de reden'.

Verwerking

Leerlingen maken werkblad 3: in twee kolommen staan 10 enkelvoudige zinnen. Ze zoeken in de rechterkolom een zin die past bij een zin aan de linkerkant. Ze kiezen dan een passend voegwoord (*aangezien*, *doordat*, *hoewel*, *echter*, *waardoor* en *daardoor*) en vormen een samengestelde zin. Tot slot bedenken ze bij enkele zinnen een origineel bijvoeglijk naamwoord.

Reflectie

In tweetallen krijgen de leerlingen de volgende opdracht:

Vergelijk een zin die jullie hebben gemaakt. Zijn ze hetzelfde? Wat is er anders? Welke van de zinnen klinkt het best? Kun je ook aan elkaar vertellen waarom?

Vraag ter afsluiting of iemand een zin geschreven of gehoord heeft die 'klinkt als een klok'. De zin (of zinnen) worden op het bord gehangen en besproken:

- Het voegwoord past, omdat het een verklaring of tegenstelling is.
- Er zijn overbodige woordjes weggelaten, namelijk ... en daardoor klinkt het ...
- Er is gedacht aan hoofdletters, punten en komma's.
- Er zijn bijvoeglijke naamwoorden aan toegevoegd. Daardoor ...

De zinnen worden aan de 'mooie-zinnen-muur' gehangen.

Zoek in de linkerkolom en in de rechterkolom twee zinnen die bij elkaar passen. Maak er een nieuwe zin van. Gebruik daarbij de voegwoorden *aangezien*, *doordat*, *hoewel*, *echter*, *waardoor* en *daardoor*. Probeer bij het maken van je zin mooie bijvoeglijke naamwoorden toe te voegen.

1	Lisa lag ziek in bed.	hoewel doordat aangezien echter waardoor daardoor	Fruitbomen kun je beter in de winter snoeien.
2	De kinderen worden naar huis gestuurd.		De leerkracht voelde zich hondsziek.
3	Mijn zakgeld is op.		Hij heeft zijn boor al in de hand.
4	De centrale verwarming is uitgevallen.		Ze had rode vlekken van de mazelen.
5	Vlinderstruiken snoei je in het voorjaar.		Je kunt maar beter niet aan zo'n slechte gewoonte beginnen.
6	Roken is slecht voor je gezondheid.		Gelukkig kunnen we een gasstel van de camping gebruiken.
7	Joris traint flink om zijn techniek te verbeteren.		Ik zal mijn moeder eens lief aankijken, meestal helpt dat.
8	De tandarts lacht vriendelijk.		De kans dat hij geselecteerd wordt is groot.

1

2

Werkblad 3b

Zoek in de linkerkolom en in de rechterkolom twee zinnen die bij elkaar passen. Maak er een nieuwe zin van. Gebruik daarbij de voegwoorden *aangezien*, *doordat*, *hoewel*, *echter*, *waardoor* en *daardoor*. Probeer bij het maken van je zin mooie bijvoeglijke naamwoorden toe te voegen.

3

4

5

6

7

8

Activiteit 7.4

Duur van de activiteit: 30 minuten

Vorbereiding

- voor elke leerling een lege strook,
- werkblad 4 voor elke leerling.
- klaarzetten de volgende zinnen op digibord:
  - In het zwembad staat Lars op de duikplank.
  - In het zwembad staat een *bibberende* Lars op de hoge duikplank.
  - In het zwembad stond 's ochtends in de kou *bibberende* Lars met *hoogtevrees* op de hoge duikplank.
- Romy was op weg naar haar paardrijles.

Doelen

- Leerlingen zijn in staat op een correcte manier van twee enkelvoudige zinnen een nieuwe samengestelde zin te maken met gebruikmaking van de voegwoorden *aangezien*, *doordat*, *hoewel*, *echter*, *toch*, *waardoor*, *daardoor* en plaatsen waar mogelijk het voegwoord ook vooraan de zin.
- Leerlingen kunnen zinnen manipuleren: woorden weglaten en bijvoeglijke naamwoorden of bijvoeglijke bepalingen toevoegen.

Inleiding

Neem een geschikte zin van de mooie-zinnen-muur (een samengestelde correcte zin, met een aantal bijvoeglijke naamwoorden). De laatste lessen heb je geleerd hoe je mooie zinnen kunt maken. Je gebruikt daarbij voegwoorden. Soms laat je een of meer woorden weg. Maar –en dat heb je de laatste keer geleerd- voeg je ook een woord toe. Zo'n woord noemden we een bijvoeglijk naamwoord. We kijken samen eens naar een mooi voorbeeld? Welk voegwoord is gebruikt? Gaat het om een tegenstelling of een verklaring? Welke bijvoeglijke naamwoorden zien we?

Instructie

Er zijn nog meer manieren om iets toe te voegen. Soms kun je zelfs een woordgroepje toevoegen. Kijk maar eens hoe ik dat doe:

In het zwembad staat Lars op de duikplank.

Deze zin ga ik wat veranderen. Eerst bedenk ik een mooi bijvoeglijk naamwoord. Iemand van jullie een idee?

In het zwembad staat een *bibberende* Lars op de hoge duikplank.

Ik vind het nu wel leuk om erbij te vertellen waarom hij bibbert.

In het zwembad staat *bibberende* Lars, *die hoogtevrees* heeft, op de hoge duikplank.

Misschien kan ik ook nog wel vertellen wanneer het was. Dan snap je het gebibber nog beter.

In het zwembad stond 's ochtends in de kou *bibberende* Lars met *hoogtevrees* op de hoge duikplank.

Dit gaan we even oefenen. Ik geef jullie een zin. Denk maar eens na over wat je aan de zin kunt toevoegen.

Romy was op weg naar haar paardrijles.

De leerlingen gaan in tweetallen aan de slag met deze zin. De leerkracht vraagt om voorbeelden en bespreekt ze. Hij verwoordt wat de functie van de toevoegingen is (O, dan weten we meer over het humeur van Romy, dan weten we waar de paardrijles werd gegeven enz.)

Vandaag gaan we samengestelde zinnen maken, waaraan je een bijvoeglijk naamwoord of een groepje woorden toevoegt.

Verwerking

Leerlingen maken werkblad 4. Zij krijgen vijf samengestelde zinnen die overbodige informatie bevatten. Hun opdracht is een dubbele:

a Wat kan weg? Schrijf de aangepast zin in de regel met het minteken.

b Welke groepjes woorden of bijvoeglijke naamwoorden kunnen nog worden toegevoegd? Schrijf die zin in de regel met het plusteken.

Doe de eerste zin voor.

Reflectie

In tweetallen: Welke zin is echt heel goed? Waarom? En welke zin kan nog beter? Wat moet er veranderen?

Vraag ter afsluiting of er leerlingen zijn die een zin van een medeleerling willen voordragen als 'zin van de dag'.

Deze komt op de mooie-zinnen-muur.

Vandaag repareren we zinnen en maken deze mooier. Wanneer je zinnen leest, merk je dat er soms overbodige woorden in staan. Laat de overbodige woorden weg, zodat de zin beter wordt. Voeg bijvoeglijke naamwoorden toe. Soms moet je woorden op een andere plaats in de zin zetten.

1

De jongen is in onze wijk komen wonen, aangezien hier veel speeltuinen zijn
is hij hier komen wonen.

-

+

2

De jongen kwam niet, hoewel het meisje wel kwam en de jongen niet.

-

+

3

Hij gaf altijd uitleg, door de uitleg werden de cijfers toch niet beter.

-

+

4

De winkels hebben vandaag veel kortingen, waardoor het vandaag uitverkoop is hebben de winkels vandaag veel kortingen.

-

+

5

De fiets van Jan is kapot, doordat Jan dagelijks 20 kilometer fietst en zijn banden vlug slijten.

-

+

Activiteit 7.5

Duur van de activiteit: 30 minuten

Vorbereiding

- voor elke leerling een lege strook,
- werkblad 5 voor elke leerling,
- klaarzetten van de volgende zinnen op digibord:
  - Merels fluiten altijd, behalve 's winters, dan is het voor hen te koud.
  - Op grond van de jury-uitslag mocht de kandidaat door naar de finale.
  - Hoewel de jongens nog steeds boos op elkaar waren, stopten ze met vechten.
  - De boer had vergeten kunstmest te strooien, waardoor de oogst enorm tegenviel.
  - Karel heeft blond haar, maar zijn vader is kaal.
  - Doordat de bliksem insloeg, vatte de hooiberg vlam.

Doelen

- Leerlingen kunnen aangeven of een zin een tegenstelling of een verklaring bevat.
- Leerlingen kunnen reflecteren op de kwaliteit van zinnen, door gebruik te maken van termen als *overbodig*, *tegenstelling*, *verklaring*, *voegwoord*, *toevoegen*, *weglaten*, *komma*, *hoofdletter*, *logisch*.

Inleiding

Complimenteer de leerlingen met de oogst die op de mooie-zinnen-muur verschenen is. Vat samen wat in de lessen geleerd is. Laat mooie voorbeelden van de muur zien aan de hand waarvan dat gedemonstreerd kan worden:

- Een goede samengestelde zin begint met een hoofdletter, bevat een komma en eindigt met een punt.
- Een samengestelde zin moet logisch zijn: daarvoor moet je een goed voegwoord kiezen: *aangezien*, *doordat*, *waarvoor*, *daardoor* bij een verklaring, *hoewel*, *toch*, *echter* bij een tegenstelling.
- Een zin kun je beter maken door overbodige woorden te schrappen en interessante en informatieve woorden toe te voegen.
- Soms is het heel mooi om een zin met een voegwoord te beginnen!

Instructie

Vandaag gaan we scherp nadenken over de vraag of een zin een tegenstelling bevat of een verklaring. Ik zal zo zinnen voorlezen, jullie denken na: is het een verklarende zin steek dan je hand in de lucht (of gebruik wisbordjes). Is het een tegengestelde zin, doe dan niets.

- 1 Merels fluiten altijd, behalve 's winters, dan is het voor hen te koud. (tegenstelling).
- 2 Op grond van de jury-uitslag mocht de kandidaat door naar de finale. (verklaring).
- 3 Hoewel de jongens nog steeds boos op elkaar waren, stopten ze met vechten. (tegenstelling).
- 4 De boer had vergeten kunstmest te strooien, waardoor de oogst enorm tegenviel. (verklaring).
- 5 Karel heeft blond haar, maar zijn vader is kaal. (tegenstelling).
- 6 Doordat de bliksem insloeg, vatte de hooiberg vlam. (verklaring).

Sta bij elke zin even stil en verwoord hardop denkend de 'logische relatie' (een tegenstelling: ja dat is vreemd, dat is anders, dat hadden we niet verwacht; een verklaring: ja dat is het gevolg van, dat komt door, ik snap hoe het komt.)

Verwerking

De leerlingen gaan aan de slag met het maken van werkblad 5. Ze geven per zin aan of er sprake is van een tegenstelling of verklaring.

Reflectie

Besprek klassikaal de gemaakte zinnen op twee niveaus:

- a Vraag de leerlingen toe te lichten hoe ze bij het antwoord gekomen zijn. Stimuleer bij een verklarende relatie begrippen als: *dat is de oorzaak, dat komt door, het is een gevolg van*. Bij een tegengestelde relatie begrippen als *het verschil is, dat is tegengesteld* stimuleren.
- b Vraag daarna leerlingen een antwoord te formuleren op de vraag: 'Wat vind je van deze zin?' Stimuleer dat leerlingen niet alleen naar de vorm kijken (*komma, hoofdletter, punt*), maar ook naar de bouw van de zinnen (*woordvolgorde, overbodige woorden, plaats van het voegwoord*).

Je krijgt een werkblad met 8 zinnen. Denk goed na: staat er in de zin een tegenstelling of een verklaring? Zet in het vakje achter de zin een T, als je een tegenstelling ziet, en zet een V als je een verklaring leest.

1	Doordat het hard gewaaid heeft, zijn de bomen helemaal kaal.	☐
2	Aangezien het vandaag erg zonnig is, gaan we buiten op het schoolplein spelen met water.	☐
3	Doordat Kim haar been heeft gebroken tijdens gymles, kan ze niet naar zwemles.	☐
4	Hoewel Tom erg veel geoefend heeft op penalty's nemen, heeft hij er nog geen raak geschoten.	☐
5	Aangezien Fortnite erg populair is, willen veel kinderen dit spel hebben.	☐
6	Papa wil niet dat ik om 21:00 uur naar bed ga, toch vindt mama dit wel goed.	☐
7	Doordat ik teveel heb gegeten, zit mijn broek erg strak.	☐
8	Aangezien ik de letters op het schoolbord niet meer goed kon lezen, ben ik naar de oogarts gegaan voor een bril.	☐
9	De leerkracht had weinig tijd gehad, hij had het huiswerk echter al wel nagekeken.	☐
10	Aan de ene kant hoop ik dat de Graafschap wint, aan de andere kant gun ik Feijenoord de punten ook wel.	☐

Tijd over?

Bedenk een mooie zin. Gebruik het voegwoord doordat of aangezien en begin de zin met het voegwoord.

Mijn bedachte zin:

Activiteit 7.6

Duur van de activiteit: 45 minuten

Vorbereiding

- voor elke leerling een lege strook,
- werkblad 6 voor elke leerling
- klaarzetten op bord de volgende zinnen:
  - In Den Haag doen boeren mee aan een demonstratie.
  - De boeren zijn ontevreden over alle regels van het kabinet.

Nico is binnenkort jarig, maar geeft een feestje.

Nico is dol op muziek en zijn slaapkamer staat vol met muziekinstrumenten.

Hoewel hij heel veel vriendjes heeft, zal het druk worden op Nico's feestje.

Zijn verlanglijstje is heel kort, toch staat er één wens op: een digitale piano.

Nico heeft meestal niet veel tijd, aangezien hij flink zal gaan oefenen op zijn nieuwe piano.

Doordat hij van plan is veel te oefenen, zal het niet meevallen een goede pianist te worden.

Doelen

- Leerlingen kunnen twee gegeven enkelvoudige zinnen omvormen tot een logische samengestelde en daarbij zelf het geschikte voegwoord zoeken.
- Leerlingen kunnen onjuist gebruik van voegwoorden aangeven en dit logisch beredeneren.
- Leerlingen kunnen reflecteren op de kwaliteit van zinnen, door gebruik te maken van termen als *overbodig*, *tegenstelling*, *verklaring*, *voegwoord*, *toevoegen*, *weglaten*, *komma*, *hoofdletter*, *logisch*.

Inleiding

Vertel dat we vandaag weer wat verder gaan. Leerlingen moeten nu zelf het goede voegwoord bedenken.

Instructie

Ik heb twee zinnen:

- In Den Haag doen boeren mee aan een demonstratie.
- De boeren zijn ontevreden over alle regels van het kabinet.

Wat hebben die twee zinnen met elkaar te maken?

Het is misschien niet vreemd dat boeren die protesteren ontevreden zijn over de regels van het kabinet. Het zou juist vreemd zijn wanneer boeren die tevreden zijn gaan protesteren. Ik zie dus geen tegenstelling. Ik denk eerder dat de verklaring van de demonstratie komt door hun ontevredenheid. Die regels zijn de oorzaak van het demonstrenen. Volgens mij zie ik in deze twee zinnen een verklaring. Dus als ik er één zin van maak, dan kies ik voor het voegwoord *aangezien* of *doordat*. Want dat zijn verklarende voegwoorden.

Eens kijken of het me lukt daar een mooie zin van te maken.

In Den Haag doen boeren mee aan een demonstratie, *aangezien* zij ontevreden zijn over de vele regels waar zij zich aan moeten houden.

Of: *Doordat* boeren ontevreden zijn over allerlei regels, doen ze in Den Haag mee aan een demonstratie.

Nodig leerlingen uit te reageren op het voorstel ('waarom staat het voegwoord niet vooraan?'). 'kunnen we nog woorden erbij bedenken, bijvoorbeeld bij dat salaris (te laag) en de demonstratie (grimmig, druk)?'

Verwerking

De leerlingen gaan aan de slag met het maken van werkblad 6. Bij de eerste opdracht vullen ze per zin een logisch voegwoord in. Bij de tweede opdracht gaan ze op zoek naar onlogische redeneringen en foutief voegwoordgebruik.

Reflectie

Bespreek opdracht 2

- 1 Nico is binnenkort jarig, maar geeft een feestje. (er is geen sprake van een tegenstelling. Beter is: Aangezien Nico binnenkort jarig is, geeft hij een feestje).
- 2 Nico is dol op muziek en zijn slaapkamer staat vol met muziekinstrumenten. (Er is sprake van een verklaring, het voegwoord 'en' is dus minder geschikt. Beter: Doordat Nico dol is op muziek, staat zijn slaapkamer vol muziekinstrumenten).
- 3 Hoewel hij heel veel vriendjes heeft, zal het druk worden op Nico's feestje.. (Er is geen sprake van een tegenstelling. 'hoewel' is hier dus onjuist. Beter is: Doordat hij heel veel vriendjes heeft, zal het druk worden op zijn feestje).
- 4 Zijn verlanglijstje is heel kort, toch staat er één wens op: een digitale piano. (Er is geen sprake van een tegenstelling, maar van een verklaring. Beter is dus: Aangezien hij maar één wens heeft, is zijn verlanglijstje heel kort: een digitale piano).
- 5 Nico heeft meestal niet veel tijd aangezien hij flink zal gaan oefenen op zijn nieuwe piano. (Er wordt geen verklaring gegeven, maar een tegenstelling opgeroepen. Beter is: Hoewel Nico meestal niet veel tijd heeft, zal hij flink op zijn nieuwe piano gaan oefenen).
- 6 Doordat hij van plan is veel te oefenen, zal het niet meevallen een goede pianist te worden. (Er is sprake van iets dat je niet verwacht: als je veel oefent is het toch logischer dat je een goede pianist wordt? Beter is dus: Hoewel hij van plan is veel te oefenen, zal het niet meevallen een goede pianist te worden).

Tegenstelling?

Maar
Echter
Toch
Hoewel

Verklaring?

Doordat,
Waardoor,
Want

1

Bij iedere zin is het voegwoord weggelaten. Op de plaats van de puntjes moet het juiste voegwoord worden toegevoegd. Schrijf het voegwoord maar op de puntjes.

1

..... ik jarig ben geweest en veel cadeaubonnen heb gekregen,
heb ik bij Intertoys een spel kunnen halen.

2

..... ik gisteren twee uur heb gesport,
heb ik nu erg veel spierpijn.

3

Het feestje duurt tot 02:00 uur 's nachts, ...
Thomas mag van zijn moeder tot 11:00 uur blijven.

4

..... de winter weer begint,
heb ik nieuwe handschoenen en een muts gekregen.

5

We hebben vandaag de hele dag in de zon gelegen, ...
ik ben niet verbrand.

6

..... Griekenland een land is met veel mooie oude gebouwen,
lijkt het me toch niet zo'n geschikt vakantieland.

2

Lees de zinnen. Zoek het voegwoord. Klopt het voegwoord wel? Of wil je het liever vervangen door een ander voegwoord? Eronder kun je de zinnen verbeteren.

1

Nico is binnenkort jarig, maar geeft een feestje.

2

Nico is dol op muziek en zijn slaapkamer staat vol met muziekinstrumenten.

3

Hoewel hij heel veel vriendjes heeft, zal het druk worden op Nico's feestje.

4

Zijn verlanglijstje is heel kort, toch staat er één wens op: een digitale piano.

5

Nico heeft meestal niet veel tijd, aangezien hij flink zal gaan oefenen op zijn nieuwe piano.

6

Doordat hij van plan is veel te oefenen, zal het niet meevallen een goede pianist te worden.

Activiteit 7.7

Duur van de activiteit: 45 minuten

Vorbereiding

- voor elke leerling een lege strook
- werkblad 7A en 7B

Doelen

- Leerlingen kunnen van zinnen aangeven of er sprake is van een tegenstelling of een verklaring.
- Leerlingen zijn in staat om acht enkelvoudige zinnen te herschrijven tot een logisch opgebouwde paragraaf van vier samengestelde zinnen.
- Leerlingen zijn in staat om de opbouw van hun tekst logisch te verklaren.

Inleiding

Kom even terug op de vorige les met tegenstellingen en verklaringen. Wat is het belangrijkste dat we geleerd hebben?

Instructie

Leg uit dat de leerlingen een korte tekst met zinnen krijgen. Sommige zinnen geven een verklaring, andere zinnen bevatten een tegenstelling. Vraag de leerlingen verklarende zinnen rood te markeren en zinnen met een tegenstelling groen te markeren. Sommige zinnen krijgen geen kleur.

Kinderen krijgen tijd om in tweetallen de panda-oefening te maken (werkblad 7A). Niet alles hoeft klaar te zijn. De resultaten worden in tweetallen besproken. ('Hoe weet je dat het een verklarende zin of een zin met een tegenstelling is?')

Vraag of kinderen het over bepaalde zinnen oneens waren. Was er een echt moeilijke zin bij?

Oplossing:

Aangezien panda's van rust en bamboe houden, leven deze dieren hoog in de bergen in het midden van China (verklarend). Vroeger vond je bamboe in alle grote delen van China en ook in Birma en Vietnam, maar de oerbossen waar bamboe groeit zijn nu echter alleen nog maar op sommige plaatsen hoog in de bergen (tegenstellend). Doordat panda's de stengels en de harde bladeren van de bamboe eten, zijn hun kaken flink gespierd en moeten ze veel kauwen (verklarend). Panda's hebben aan hun voorpoten een 6e vinger. Het is een soort duim, die andere beren niet hebben. Panda's hebben een extra vinger, daardoor kunnen ze hun takken en stengels stevig vasthouden (verklarend). Hoewel panda's altijd op zichzelf leven, komen mannetjes en vrouwtjes aan het eind van de lente een paar dagen bij elkaar om te paren (tegenstellend). Aangezien het in de zomer erg warm is in China, zoeken de panda's graag verkoeling in het water (verklarend). Ze kunnen heel goed zwemmen. Doordat de panda's zo goed kunnen zwemmen, is het voor hen geen probleem om een rivier over te steken om naar een ander gebied te trekken (verklarend). Waar komt de naam 'panda' nou eigenlijk vandaan? Panda betekent bamboe-eter. Doordat de ogen van de panda volgens Chinezen op de ogen van een kat lijken, wordt de panda-beer ook wel katbeer genoemd (verklarend). De vacht van de panda is wit, toch heeft de vacht verschillende zwarte plekken (tegenstellend). Deze plekken zitten vaak bij de ogen, de oren, de schouders en de poten. Hoewel de vlekken van de panda misschien wat op de vlekken van de koeien lijken, zijn de vlekken toch heel anders (tegenstellend). Gelukkig hebben panda's goede tanden en ingewanden die zijn ingesteld op het eten van bamboe, aangezien bamboe erg taai eten is (verklarend).

Leg uit dat de leerlingen nu een informatieve tekst/paragraaf over haaien gaan schrijven.

Dat gebeurt aan de hand van een stappenplan:

- 1 Zoek steeds twee zinnen waar je een mooie samengestelde zin van kunt maken.
- 2 Denk daarna na: wat is een logische volgorde: welke zin komt eerst en welke daarna?
- 3 Maak daarna je tekst af: wil je nog woorden weghalen of toevoegen?

Verwerking

De leerlingen gaan aan de slag met het maken van werkblad 7B.

- 1 Haaien hebben wel honderden snijtanden. (combi met 4)
- 2 Een haai die snel zwemt, moet blijven zwemmen om adem te halen. (combi met 2)
- 3 In de oceanen en zeeën leven ongeveer 370 soorten haaien. (combi met 3)
- 4 De grootste vijand van de haai is de mens. (combi met 1)

- 1 Er worden ongeveer een miljoen haaien per jaar gedood.
- 2 Komt een haai in een net vast te zitten, dan stikt hij.
- 3 Niet elke haai eet en leeft hetzelfde.
- 4 Met tanden kunnen ze de vis goed vast houden, verscheuren en het vlees snijden.

Reflectie

Nodig leerlingen uit hun paragraaf voor te lezen. Daarbij wordt gelet op het gebruik van het juiste voegwoord, maar ook op weglatingen en toevoegingen en woordvolgorde. Als opmaat naar de laatste les staat de leerkracht ook even stil bij de volgorde van de vier zinnen. Als het een werkstukje zou zijn, of een kort informatief tekstje: welke zin zou dan een goed begin zijn? Waarom? (de combi 3-3 geeft algemene openingsinformatie, de andere zinnen zijn specifiek).

Zoek zinnen met een tegenstelling. Zet daar een **rood** kruisje voor.
Zoek zinnen met een verklaring. Zet daar een **groen** kruisje voor.

- Aangezien panda's van rust en bamboe houden, leven deze dieren hoog in de bergen in het midden van China.
- Vroeger vond je bamboe in alle grote delen van China en ook in Birma en Vietnam, de oerbossen waar bamboe groeit zijn nu echter alleen nog maar op sommige plaatsen hoog in de bergen.
- Doordat panda's de stengels en de harde bladeren van de bamboe eten, zijn hun kaken flink gespierd en moeten ze veel kauwen.
- Panda's hebben aan hun voorpoten een 6e vinger. Het is een soort duim, die andere beren niet hebben.
- Panda's hebben een extra vinger, daardoor kunnen ze hun takken en stengels stevig vasthouden.
- Hoewel panda's altijd op zichzelf leven, komen mannetjes en vrouwtjes aan het eind van de lente een paar dagen bij elkaar om te paren.
- Aangezien het in de zomer erg warm is in China, zoeken de panda's graag verkoeling in het water.
- Ze kunnen heel goed zwemmen. Doordat de panda's zo goed kunnen zwemmen, is het voor hen geen probleem om een rivier over te steken om naar een ander gebied te trekken.
- Waar komt de naam panda nou eigenlijk vandaan? Panda betekent bamboe-eter.
- Doordat de ogen van de panda volgens Chinezen op de ogen van een kat lijken, wordt de pandabeer ook wel katbeer genoemd.
- De vacht van de panda is wit, toch heeft de vacht verschillende zwarte plekken.
- Deze plekken zitten vaak bij de ogen, de oren, de schouders en de poten.
- Hoewel de vlekken van de panda misschien wat op de vlekken van de koeien lijken, zijn de vlekken toch heel anders.
- Gelukkig hebben panda's goede tanden en ingewanden die zijn ingesteld op het eten van bamboe, aangezien bamboe erg taai eten is.

Jullie zien twee rijen met vier zinnen. Zoek steeds uit beide rijen een zin die je kunt herschrijven tot één nieuwe samengestelde zin. Denk ook na welk voegwoord je het best kunt gebruiken. Als het goed is heb je aan het einde vier mooie zinnen.

Kies uit de volgende voegwoorden: Aangezien Hoewel Toch, Echter, Waardoor, Doordat

1	Haaien hebben wel honderden snijtanden.	Er worden ongeveer een miljoen haaien per jaar gedood.
2	Een haai die snel zwemt, moet blijven zwemmen om adem te halen.	Komt een haai in een net vast te zitten, dan stikt hij.
3	In de oceanen en zeeën leven ongeveer 370 soorten haaien.	Niet elke haai eet en leeft hetzelfde.
4	De grootste vijand van de haai is de mens.	Met tanden kunnen ze de vis goed vast houden, verscheuren en het vlees snijden

1	
2	
3	
4	

Je hebt nu één paragraaf geschreven met 4 zinnen. Lees ze nog eens door. Heb je het juiste voegwoord gebruikt bij de zin? Wil je nog iets toevoegen of veranderen? Ben je tevreden over de volgorde van de zinnen?

Activiteit 7.8

Duur van de activiteit: 60 minuten

Vorbereiding

- voor elke leerling een lege strook
- scharen
- werkblad 8
- videoclip: https://youtu.be/U-9Lc_WmoaM

Doelen

- Leerlingen zijn in staat om zestien enkelvoudige zinnen te herschrijven tot een logisch opgebouwde paragraaf van acht samengestelde zinnen.
- Leerlingen zijn in staat om de opbouw van hun tekst logisch te verklaren.

Inleiding

Complimenteer de leerlingen met de zinnen die ze de afgelopen weken gemaakt hebben. Maar alleen goede zinnen maken, betekent nog niet dat er een goede tekst ontstaat. Want de zinnen kunnen wel mooi zijn, maar ze moeten ook nog in een logische volgorde staan. Want dan pas krijg je een mooie kloppende tekst.

Instructie

Leg uit dat de leerlingen nu een informatieve tekst over China gaan schrijven. Dat doen ze door uit twee rijen van enkelvoudige zinnen, zinnen met elkaar te combineren tot acht mooie samengestelde zinnen. De leerlingen gaan aan de slag en werken tot ze allemaal acht samengestelde zinnen hebben. Die zinnen vormen een mooie *paragraaf* (een paragraaf is een stukje tekst die informatie bevat die bij elkaar hoort).

Bij het schrijven van een informatieve tekst gaat het niet alleen maar om mooi gevormde zinnen, maar vooral ook om de *opbouw* van de tekst.

In drietallen bepalen leerlingen welke teksten ze het beste vinden bij opdracht B.

Verwerking

Leerlingen maken opdracht 8A en 8B. Deze opdracht zal wat tijd vergen. Leerlingen moeten van 16 zinnen 8 samengestelde zinnen maken. Daarna moeten ze deze in een goede volgorde plaatsen, zodat het een logisch verhaal wordt. Ze kunnen er een titel en een afrondende zin aan toevoegen.

Reflectie

Wie wil zijn tekst voorlezen? In de bespreking gaat het vooral om de logische volgorde van de tekst. Mooie opbrengsten worden opgehangen aan de muur. Past de titel bij de tekst? Is de laatste zin een mooie afrondende zin? Wat vinden de leerlingen van de opbouw van de tekst?

Jullie zien twee rijen met zinnen. Zoek steeds uit beide rijen een zin die je kunt herschrijven tot één nieuwe samengestelde zin. Denk ook na welk voegwoord je het best kunt gebruiken. Als het goed is heb je aan het einde acht mooie zinnen.

Gebruik de voegwoorden: echter, doordat, waardoor, aangezien, maar.

1	In China leven de mensen heel anders dan wij hier in Nederland, wij eten groenten met aardappelen en vlees.	Vanaf de maan kun je de Chinese muur zien.
2	De Chinese muur is ongeveer 6000 kilometer lang.	Er werden veel Chinezen ziek van het harde werk.
3	In Nederland spreken wij eerst onze voornaam uit en dan onze achternaam.	Inmiddels is hij overleden en is de verboden stad nu een toeristenstad.
4	Mensen moeten veel geld voor de scholen betalen.	In China eten de mensen rijst, bami en loempia's gevuld met bonen, uien, kool en champignons.
5	Vroeger leefde er een keizer in de verboden stad, niemand mocht er komen.	Er worden speciale broekjes voor kinderen gemaakt met aan de achterkant een gat.
6	In China kennen ze geen luiers.	Er komen maar weinig kinderen op de middelbare school terecht.
7	Er is zeven jaar lang dag in dag uit, door 1 miljoen Chinezen aan de Chinese muur gewerkt.	In China kunnen veel mensen niet lezen of schrijven.
8	Er zijn maar weinig middelbare scholen.	Chinezen zeggen eerst de achternaam en daarna de voornaam.

Je hebt nu één paragraaf geschreven met 4 zinnen. Lees ze nog eens door. Heb je het juiste voegwoord gebruikt bij de zin? Wil je nog iets toevoegen of veranderen? Ben je tevreden over de volgorde van de zinnen?

Jullie zien twee rijen met zinnen. Zoek steeds uit beide rijen een zin die je kunt herschrijven tot één nieuwe samengestelde zin. Denk ook na welk voegwoord je het best kunt gebruiken. Als het goed is heb je aan het einde acht mooie zinnen.

Gebruik de voegwoorden: echter, doordat, waardoor, aangezien, maar.
Schrijf de zinnen die je gemaakt hebt hieronder.

1

2

3

4

5

6

7

8

Je hebt nu 8 zinnen geschreven over China. Lees ze nog eens door. Heb je het juiste voegwoord gebruikt in de zin? Wil je nog iets toevoegen, weglaten of veranderen? Ben je tevreden over de volgorde van de zinnen?

Dan gaan we nu aan de slag. Knip de zinnen netjes in stroken. Ga daarna schuiven: welke zin is geschikt om te beginnen? Welke zinnen passen bij elkaar? En welke zin is een mooie zin om je werkstuk mee af te sluiten? Leg ze zo onder elkaar dat je er tevreden over bent.

Plak ze daarna in de goede volgorde hieronder. Bedenk daarna een titel voor jouw informatieve tekst.

titel

Het programma Ik leer mooie zinnen schrijven! is ontwikkeld in de Academische Werkplaats Schrijven Kun je Leren van Iselinge Hogeschool.

Auteurs: Eric Besselink, Andrea van Bilsen, Dirk Jansen, Maïke Janssen, Maureen Kaal, Nancy van Maanen, Eline Seinhorst en Joke de Vries.

Contact: eric.besselink@live.nl

© Iselinge Hogeschool Doetinchem